

ต้นแบบบ่อน้ำพุร้อน : ทางเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ บ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

HOT SPRING PROTOTYPE: ALTERNATIVE HEALTH TOURISM ATTRACTIONS, KHLONG CHANGUAN HOT SPRINGS, SURAT THANI PROVINCE

เกสสินี ตริพงษ์พันธุ์^{1*}
KESSINI TRIPONGPUN^{1*}

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งในประเทศไทยมีต้นทุนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก อันได้แก่ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล และป่าไม้ กระจายอยู่ในแต่ละภูมิภาค โดยปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำมาหัตถ์จรรยจึงเอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ดังเช่น บ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยบ่อน้ำพุร้อนแห่งนี้มีความพร้อมอย่างยิ่งที่จะถูกพัฒนาให้เป็นต้นแบบของบ่อน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากผ่านการประเมินด้วยเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ซึ่งสามารถจัดเป็นแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ที่มีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และสามารถบริหารจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อความยั่งยืนได้ในอนาคต ด้วยการนำวัตถุดิบ และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านการจัดการของชุมชนเอง เป็นการส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนตระหนัก รักบ้านเกิด และสามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกสำหรับการจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยมีพื้นฐานความรู้จากการให้บริการวิชาการของหน่วยงานสถานศึกษา

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ; แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ; มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ; บ่อน้ำพุร้อนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, Instructor of Tourism Industry, International School of Tourism, Suratthani Rajabhat University.

* Corresponding Author. Email: kessini.tri@sru.ac.th

Received: Aug 16, 2020, Revised: Dec 20, 2020, Accepted: Dec 20, 2020

ABSTRACT

Health tourism is one of the most popular types of tourism. In Thailand, there are many natural tourist attractions, including mountains, rivers, seas and forests scattered in each region. Currently, more health tourism has been promoted. Especially, the hot spring tourism attractions that are amazing, therefore, conducive to development into a health tourism attraction such as Khlong Changuan Hot Springs, Surat Thani Province. This hot spring is fully-equipped to be developed as a model of the hot spring as a health tourism attraction because it has passed the evaluation criteria for the quality standards of health tourism attractions, which can be classified as a natural hot spring source with a natural hot spring health tourism attraction and able to manage the utilization of the area for sustainability in the future by adopting existing raw materials and natural resources to improve and develop even further through the community management. This is to encourage everyone in the community to recognize and love their homeland and also can cultivate the youth to have a public mind for community management by themselves with knowledge base from academic services of departments and educational institutions.

Keywords: Health Tourism ; Health Tourist Places ; Health Tourism Standards ; Hot Spring

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นหนึ่งในธุรกิจการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศทำให้รัฐบาลได้หาแนวทางที่หลากหลายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย (Kogiso, 2012) ประกอบกับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก อาทิเช่น ประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง (Palang, D., & Tippayawong, K. Y., 2019) ระบบการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568) และมุ่งสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness) ซึ่งกำลังเดินหน้าอย่างได้ผล (มัชฌิมา อุดมศิลป์, 2562)

เมื่อพิจารณาถึงขนาดของตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกมีมูลค่า 1.6 ล้านล้านบาท ขยายตัวปีละเกือบ 10 เปอร์เซ็นต์ (Yorulmaz, M., 2019) ช่วยสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ และทำการตลาด จึงเป็นที่มาของการวางยุทธศาสตร์ให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ผู้ประกอบการอาจจะขยายฐานลูกค้าครอบคลุมตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ อาทิ จีน และบางประเทศในอาเซียน เช่น ประเทศเวียดนาม ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งถือเป็นตลาดขนาดใหญ่ ในขณะที่ระบบสาธารณสุขอาจจะยังไม่เพียงพอกับความต้องการของคนในประเทศ ส่งผลให้กลุ่มคนที่มีกำลังซื้อต้องเดินทางไปรับการรักษาพยาบาลยังต่างประเทศ และประเทศไทยน่าจะเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายสำหรับลูกค้ากลุ่มดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันโลกกำลังกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุที่ต้องการดูแลสุขภาพ เพื่อให้มีอายุยืนยาวขึ้น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุจะเน้นการท่องเที่ยวด้านการหาประสบการณ์ที่แท้จริงในสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน โดยสามารถยืนยันจากงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากยุโรป ที่ต้องการหาประสบการณ์และเรียนรู้สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ (ราณี อธิชัยกุล, 2552)

จากยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยยังพบปัญหา

เกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย รวมถึงสถานที่เชิงสุขภาพไปยังนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ประเทศจีน ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศเวียดนาม และประเทศญี่ปุ่น รวมถึงนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา ล้วนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น (Kara, D., 2016)

นอกจากนี้ประเด็นสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอีกประการหนึ่ง คือ การรับรองมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ได้มีการจัดทำมาตรฐานสำหรับการท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนเป็นหนึ่งในมาตรฐานที่กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬาได้มีการจัดทำกรอบมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวไว้อย่างชัดเจนเพื่อกำหนดมาตรฐานด้านการบริการควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557: ออนไลน์)

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแบ่งได้ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้ (E-sichaikun, 2014, 170-173)

1. การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต ด้วยการจัดสรรเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกวิธี ทั้งในและนอกสถานที่พักตามหลักวิชาการและมีคุณภาพได้มาตรฐาน อาทิเช่น การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร และวารีบำบัด เป็นต้น โดยจุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การส่งเสริมบำรุงรักษาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต การบำบัดรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสังสรรค์ทางสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดี

กับผู้อื่นในระหว่างการท่องเที่ยว โดยการสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองนั้น สามารถแสดงออกมาในรูปแบบของการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬา การควบคุมน้ำหนักตัว การนิยมเลือกรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การทำจิตใจให้สงบด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจนการใช้ยารักษาโรคจากสมุนไพร เหล่านี้ล้วนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมเพื่อการบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่าง ๆ อาทิเช่น การตรวจร่างกาย การทำทันตกรรม การรักษาสุขภาพฟัน การผ่าตัดเพื่อการรักษา การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการแปลงเพศ เป็นต้น ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐาน หรือเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงแพทย์ (Medical Tourism) กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น จะประกอบด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวสุขภาพทางวัฒนธรรม รวมถึงการปรับสมดุลของอาหาร การเพิ่มพูนพลังกำลังให้แข็งแรงสมบูรณ์ การปรับสภาพจิตใจให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ขจัดความเครียด และปรับความสมดุลให้แก่ร่างกาย

กระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลก

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวในทวีปเอเชียให้ความสำคัญ และให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากทวีปเอเชียมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลายได้ ทำให้แต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียมีส่วนแบ่งทางรายได้จากตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประมาณร้อยละ 10 ของตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลก และจากข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพบว่า อัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกเฉลี่ยร้อยละ 20 ต่อปี ในขณะที่อัตราการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 28 ต่อปี และมีส่วนแบ่งทางการตลาดอยู่ที่ร้อยละ 15 ของมูลค่า

ตลาดโลกในปี พ.ศ. 2555 (Sankrusme, S., 2012) นอกจากนี้ลักษณะของการท่องเที่ยว ในปัจจุบันมีการผูกโยงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการรักษาโรคเพิ่มมากขึ้นมีนักท่องเที่ยวจากหลากหลายประเทศเดินทางท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อนและวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อวัตถุประสงค์ด้านสุขภาพ ในปี พ.ศ. 2557 พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมสูงสุด

ตารางที่ 1 แสดงส่วนแบ่งการตลาดแต่ละประเทศด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

TOP 14 MEDICAL TOURIST DESTINATIONS BY VOLUME OF CARE	
1) Thailand	8) Costa Rica
2) Hungary	9) Brazil
3) India	10) Mexico
4) Singapore	11) South Korea
5) Malaysia	12) Columbia
6) Philippines	13) Belgium
7) United States	14) Turkey

ที่มา: Source frost & Suction

จากการคาดการณ์ พบว่า ทวีปเอเชียจะเป็นทวีปที่มีส่วนแบ่งด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สูงที่สุดอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 678.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือมีอัตราสูงกว่าร้อยละ 50 ของตลาดการท่องเที่ยวทั่วโลก ส่วนประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ที่มีการให้บริการด้านสุขภาพที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอินเดีย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้มาท่องเที่ยวในประเทศไทย ทั้งในการท่องเที่ยวทั่วไปตามธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Global Wellness Institute, 2014)

แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากมีธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

โดยตรงกับการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เช่น ธุรกิจสปาและนวดแผนไทย ธุรกิจเกี่ยวกับสมุนไพร ธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ธุรกิจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ด้วยสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมของประเทศไทยทำให้เป็นจุดแข็งที่สำคัญสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้มาท่องเที่ยวในประเทศไทย รวมถึงการท่องเที่ยวในเชิงสุขภาพที่มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยในช่วงเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี (Potjana Suansri, 2009) ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในโรงพยาบาลเอกชนของประเทศไทยมีสัดส่วนประมาณ 8 แสนคน คิดเป็นประมาณร้อยละ 55 ของผู้ซึ่งเข้ามาใช้บริการด้านสุขภาพในโรงพยาบาลเอกชนของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2555 มีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคิดเป็นมูลค่าประมาณ 50,000 ล้านบาท นอกจากนี้ศูนย์วิจัยกสิกรไทยยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนวดแผนไทย และสปาในประเทศไทยพบว่า ในปี พ.ศ. 2555 มีมูลค่าธุรกิจประมาณ 20,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อพิจารณามูลค่าธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยโดยรวมมีมูลค่าประมาณ 100,000 ล้านบาท และมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี

แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน

ปัจจุบันแหล่งน้ำพุร้อนในประเทศไทยที่ค้นพบ และเริ่มทำการพัฒนามีจำนวนกว่า 129 แห่ง ใน 27 จังหวัด (สโสมรน้ำพุร้อนไทย, 2563) อันได้แก่

ภาคเหนือตอนบน 45 แห่ง (เชียงใหม่ 21 แห่ง, เชียงราย 12 แห่ง, แม่ฮ่องสอน 12 แห่ง)

ภาคเหนือตอนล่าง 23 แห่ง (ลำปาง 6 แห่ง, แพร่ 4 แห่ง, เพชรบูรณ์ 6 แห่ง, สุโขทัย 2 แห่ง, ตาก 5 แห่ง)

ภาคกลางตอนบน 6 แห่ง (กำแพงเพชร 3 แห่ง, อุทัยธานี 1 แห่ง, สุพรรณบุรี 1 แห่ง, ลพบุรี 1 แห่ง)

ภาคตะวันตก 10 แห่ง (กาญจนบุรี 7 แห่ง, ราชบุรี 2 แห่ง, เพชรบุรี 1 แห่ง)

ภาคตะวันออก 2 แห่ง (ชลบุรี 1 แห่ง, จันทบุรี 1 แห่ง)

ภาคใต้ตอนบน 21 แห่ง (ระนอง 7 แห่ง, ชุมพร 1 แห่ง, สุราษฎร์ธานี 10 แห่ง, พังงา 3 แห่ง)

ภาคใต้ตอนกลาง 21 แห่ง (กระบี่ 7 แห่ง, นครศรีธรรมราช 7 แห่ง, พัทลุง 4 แห่ง, ตรัง 2 แห่ง, สตูล 1 แห่ง)
ภาคใต้ตอนล่าง 1 แห่ง (ยะลา 1 แห่ง)

มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน

การยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อน ต้องมีการวางแผนและพัฒนาตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งจากคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) โดยในการประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติหมายถึง มาตรฐานในการให้บริการที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติ

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา มีดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ กล่าวคือ น้ำพุร้อนธรรมชาติที่จะนำมาให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการอาบน้ำหรือดื่มหรือเพื่อการรักษาโรคต้องมีคุณสมบัติทางเคมี และคุณสมบัติทางกายภาพ และชีวภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการรักษาทางการแพทย์

เกณฑ์ที่ 2 ห้องแช่น้ำพุร้อน บ่อแช่น้ำพุร้อน สระว่ายน้ำ ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ใช้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน และไม่ก่อให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อผู้ให้บริการ

เกณฑ์ที่ 3 ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน

เกณฑ์ที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความพร้อมในการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยตลอดเวลาที่ให้บริการ รวมทั้งความสามารถในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

เกณฑ์ที่ 5 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมีการจัดการด้านกำจัดของเสียต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ที่สำคัญต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษด้านต่าง ๆ ต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ และพื้นที่โดยรอบ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของลักษณะภูมิประเทศ

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจ เช่น มีเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และความสามารถในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนคลองฉนวน

เมื่อกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวตำบลคลองฉนวน ซึ่งมีจุดเด่นที่น่าสนใจ คือ ท่อน้ำร้อน เป็นลักษณะของน้ำพุร้อนที่ผุดขึ้นมาจากผิวดินบริเวณกลางลำน้ำคลองฉนวน ซึ่งมีความร้อนอยู่ตลอดเวลา จำนวนหลายบ่อ เหมาะแก่การพักผ่อนควรค่าแก่การอนุรักษ์ และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่อไป (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองฉนวน, 2559)

ภาพที่ 1 คลองฉนวน

ต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนคลองฉนวน

ภาพที่ 2 บ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวน

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลาย และมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเนื่องจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความอุดมสมบูรณ์ และมีศักยภาพด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นน้ำพุร้อนธรรมชาติที่มีอยู่หลากหลายในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น น้ำพุร้อนในอำเภอพุนพิน อำเภอเวียงสระ อำเภอกาบัง และอำเภอกาญจนดิษฐ์ เป็นต้น สำหรับแหล่งน้ำพุร้อนท่าเสาเป็นหนึ่งในสถานที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลของคณะผู้วิจัยพบว่า น้ำพุร้อนคลองฉนวนมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่จะต้องมีการส่งเสริม และพัฒนาให้น้ำพุร้อนคลองฉนวนมีมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดรวมถึงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบการให้บริการ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้น้ำพุร้อนคลองฉนวนเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทสรุป

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเมืองไทยที่มีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่า ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่ปัจจุบันรูปแบบหรือค่านิยมในการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งผู้คนนอกจากจะมีความ

ต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังมีความต้องการที่สืบเนื่องมาจากหลายปัจจัย ทั้งจากสภาวะความเครียดจากการทำงาน และสภาวะสังคมเมือง อีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรคภัยต่าง ๆ ส่งผลให้การบริการด้านสุขภาพในประเทศไทย ตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงการรักษาพยาบาล บำบัดรักษาอาการเจ็บป่วย จึงเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่มีผู้คนเป็นจำนวนมากหันมาให้ความสนใจกับการใส่ใจดูแลสุขภาพกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีของประเทศไทย ด้วยต้นทุนทางทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลรวมทั้งรูปแบบและวิธีการรักษาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงปัจจัยส่งเสริมด้านการเดินทาง

ดังนั้น จึงควรมีการวางแผน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนมีความพร้อมอย่างยิ่งที่จะถูกพัฒนาให้เป็นต้นแบบของบ่อน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จากแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถจัดให้เป็นแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ที่มีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และในอนาคตยังสามารถบริหารจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ เพื่อความยั่งยืนได้ ด้วยการนำวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่มาปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการจัดการของชุมชนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนตระหนัก รักบ้านเกิด และสามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีความจิตสำนึก สำหรับการจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยมีพื้นฐานความรู้จากการให้บริการทางวิชาการของหน่วยงานและสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ*. สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2.
- [2] กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2563, จาก <http://park.dnp.go.th/file/น้ำพุร้อนธรรมชาติ.pdf>
- [3] มัชฌิมา อุดมศิลป์. (2562). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพโดยชุมชนโพหัก จังหวัดราชบุรี*. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล., 5(1), 40 - 50.

- [4] ราณี อีสัยกุล. (2552). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวผู้สูงอายุจากทวีปยุโรปสู่ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สกว.
- [5] สโมสรน้ำพุร้อนไทย. (2563). แหล่งน้ำพุร้อนในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2563, จาก http://www.thaispaassociation.com/uploads/file/K.Preecha_11_Sep.pdf
- [6] องค์การบริหารส่วนตำบลคลองฉนวน. (2559). แหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนคลองฉนวน. สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.klongchanuan.go.th/contactus>
- [7] E-sichaikun, R. (2014). *Niche Tourism Management*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- [8] Global Wellness Institute. (2014). *The Global Wellness Tourism Economy 2013 & 2014*.
- [9] Kara, D. (2016). *The Assessment of Medical Tourism in the World and Strategy Recommendations*. International Journal of Health Sciences and Research (IJHSR), 6(4), 470 - 479.
- [10] Kogiso, K. (2012). *Thai Massage and health tourism in Thailand: tourism acculturation process of “Thai Massage”*. International Journal of Sport and Health Science, 201209.
- [11] Palang, D., and Tippiyawong, K. Y. (2019). *Performance evaluation of tourism supply chain management: the case of Thailand*. Business Process Management Journal.
- [12] Potjana Suansri. (2009). *Local insight: Thai Community Based Tourism / Potjana Suansri and Peter Richards*. Chiang Mai: Tourism Authority of Thailand.
- [13] Sankrusme, S. (2012). *“Development Strategies on Taking Thailand’s Health Promotion Related Tourism Business into the Global Market”*. International Business Research 5(11): 83.
- [14] Yorulmaz, M. (2019). *An overview of health tourism*. Retrospect & prospect, 343.